List 18. **NOVICE** Tečaj L.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 29. aprila 1892.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

III.

Še slabše so razmere za Slovence v tržaškem in isterskem deželnem zboru, nego v koroškem in štajerskem. Tukaj je pa slovanskim zastopnikom zares treba pravega poguma, da vztrajajo na svojih mestih. Boriti se jim ni le z brezozirno večino, temveč tudi s surovostjo občinstva na galeriji, kateremu pusti predsedništvo razgrajati po svoji volji, kadar govore slovanski govorniki.

Tržaški deželni zbor je imel le malo sej, ker vse važnejše stvari itak reši mestni zbor v svojih navadnih sejah. V Trstu je namreč deželni zbor identičen z mestnim zborom, samo da se mora sklicati s cesarskim patentom, če hoče opravljati deželnozborske posle. V svojih maloštevilnih sejah je vendar deželni zbor jasno pokazal svoje sovraštvo do Slovencev. Italijanski poslanci so vprašali vlado, kako da se imenujejo le Slovenci za kanonike. V tej interpelaciji se na dolgo in široko toži, kako se prezira italijanski živelj v Trstu.

Ta interpelacija je prav za prav naperjena le proti škofijstvu, ki neče dovoliti, da se slovenske pridige popolnoma odpravijo v Trstu, kakor Italijani žele. Lani je škofijstvo dovolilo, da se je slovenska pridiga iz prestolne cerkve premestila v neko drugo. Nekateri tržaški Slovenci, ki Italijane poznajo, so takoj izrazili svojo bojazen, da bode to imelo slabe nasledke. To se je tudi v istini spolnilo, Italijani so dobili pogum in začeli so zahtevati, da se dotična pridiga popolnoma odpravi. Ker pa škofijstvo takoj njih želji ne vstreže, se pa sedaj zaganjajo v škofa in svetovalce njegove.

V isterskem deželnem zboru je večina proti Slovanom kazala vso brezozirnost. Slovanski govori se niso niti v stenografični zapisnik zabeleževali. Da celo besede, katere je v slovanščini izustil vladni zastopnik pri otvorjenji zbora, se niso zabeležile. Vlada je na slovanske interpelacije le italijanski odgovarjala, deželni odbor pa na take interpelacije niti odgovarjal ni.

Če je kak slovanski poslanec kaj predlagal v slovanščini, se predsednik za predlog njegov niti zmenil ni, češ, da ga ne razume. To je pa že skrajno nesramno. Če mož slovanščine ne razume, zakaj je pa prevzel ta posel v deželi, ki je po svoji večini slovanska. Sicer bi pa lahko predsedništvo prepustil svojemu namestniku, ki zna hrvatsko. Pa vsaj ne gre za druzega, da se le slovanščini kratijo pravice.

Ne da se pa tajiti, da je mnogo tudi vlada kriva, da se upajo Italijani tako brezozirno postopati. Da bi vladni zastopnik na slovanske interpelacije in govore slovanskih govornikov odgovarjal le v slovanščini in tudi z vso odločnostjo zahteval, da se njegovi govori zabeležijo, bi kmalu tudi Italijani prijenljivejši postali. Vsaj je znano, da se Italijani s posebnim pogumom ne odlikujejo. Če je pa vlada odstavila profesorja poslanca, ker je agitoval za slovanskega kandidata in tako nekako postavila si na stran Italijanov, potem pač ni čuda, da se Italijani drznejo naše pravice teptati z nogami.

Vse zborovanje od začetka do konca je jasno kazalo, da Italijani zmatrajo za svojo glavno nalogo poitalijaniti vso deželo, če bi to bilo le mogoče. Pri debati o šolskih zadevah in o ustanovah so se slišale razne lepe reči. Italijani ovirajo osnovo slovanskih ljudskih šol. Če pa osnove šole ne morejo več preprečiti, pa postavijo Italijana za učitelja. Italijanom se dajo ustanove, če študirajo v Italiji, ali če celo nimajo avstrijskega državljanstva, dočim se hrvatskemu dijaku ne da ustanove, če študira na hrvatski gimnaziji v Reki.

Deželni kulturni svet je v Istri pravi potujčevalni zavod, če tudi je ustanovljen le za povzdigo kmetijstva. Ves njegov odbor je sestavljen iz samih Italijanov, ravnatelj mi je celo doma iz italijanske kraljevine. Za povzdigo kmetijstva ni skoro ničesa storil, Istrani so bili celo prisiljeni obračati se do ljubljanske kmetijske družbe v nekaterih stvareh, ker deželni kulturni svet ni ničesa storil. Na slovanske vloge ta svet niti odgovarjal ni.

Sploh se na prošnje slovanskih okrajnih zadrug ni nič oziral.

Samo tiste zadruge so temu odboru bile pri srci, ki imajo italijansko načelništvo in pa italijanski poslujejo. Da bi pa ta kulturni svet imel večjo moč, je deželni zbor sklenil, da se globe in takse ne bodo več stekale v okrajne zadruge, temveč naravnost v deželni kulturni svet. Zadruge s slovanskimi možmi na čelu sedaj nimajo pričakovati nobene pomoči za kmetijstvo. Za deželni kulturni svet bodo Slovani pač plačevali, ali od njega ne bodo imeli najmanjše koristi.

Da bodo čitatelji vedeli, kako brezozirni so isterski Italijani, omenimo naj še, da v noben odsek niso volili nobenega slovanskega poslanca, da si je tretjina poslancev slovanska.

Tržaški in isterski deželni zbor sta sklenila resolucijo, da se osnuje italijansko vseučilišče v Trstu. Prošnja za italijansko vseučilišče ponavlja se slednje leto. Italijan si mislijo, kdor prosi, se mu dá, kdor trka se mu odpre.

Te opetovane prošnje Italijanov bi morale biti nam Slovencem spodbuda, da ravno tako pri vsaki priliki zahtevamo, da se osnuje slovensko vseučilišče ali pa pravna akademija v Ljubljani, ali če se že za to ne more vlada nikakor odločiti, naj se pa vvedejo vsaj slovenske stolice na kakem že obstoječem vseučilišči. Odjenjati ne smemo, dokler se nam ne izpolnijo naše zahteve.

V goriškem deželnem zboru so razmere za Slovane ugodnejše. Sovraštvo mej Italijani in Slovani se ni tako kazalo. V narodno-gospodarskem oziru se je marsikaj koristnega ukrenilo, najpomenljivejše je, da se je zbor izrekel, da bi se zidala železnica iz Gorice po Vipavski dolini v Logatec in v ta namen dovolil sto tisoč goldinarjev. V političnem oziru pa ta zbor ni razvil nobene posebne delavnosti. Videlo se je, da nobena stranka ni dovolj močna, da bi mogla kaj važnega ukreniti. Baš zaradi tega se je pa zbor izogibal političnih debat. S tem smo končali kratek pogled o zborovanji deželnih zborov v kronovinah, v katerih bivajo Slovenci. Čitatelji so imeli priliko spoznati, kak duh veje v večini teh zastopov. Od njih mi Slovenci ne moremo pričakovati naklonjenosti. Zaradi tega moramo veseli biti, da baš v narodnem vprašanji nimajo ti zastopi obširnega delokroga. Ko bi se jim dal obširnejši delokrog, bi kmalu član XIX. osnovnih zakonov ne imel več veljave, kakor ogerski narodnostni zakon, ki v teoriji proglaša narodna jednakopravnost, v praksi je pa madjarščina državni jezik in se je vzlic omenjenemu zakonu kot tak proglasila. Ko bi koroški, štajerski, tržaški in isterski deželni zbor odločevali o naši osodi, bi bilo naše stanje kmalu še slabše nego je stanje Slovakov in Rusinov na Ogerskem. Komur letošnje deželnozborsko zborovanje ni odprlo oči, da bi videl, kako nevarno bila bi razširjena deželna avtonomija za nas Slovence, to je popolnoma slep in gluh za vse dejanske razmere in mu ni več pomagati.

Politični pregled.

Državni zbor. — Novo zasedanje državnega zbora pričelo se je dne 26. t. m. Poslanci zbrali so se v nenavadno obilnem številu, ter so se z živim zanimanjem pogovarjali o najnovejši situaciji, posebno o ustanovitvi okrajnega sodišča v Teplici na Češkem. Mladočehi zahtevajo, da je dati vlado vsled tega dejanja, po katerem se je prekršila ustava, pod zatožbo. Na dnevnem redu bilo je več manjših točk mej njimi največ interpelacij. Posl. Exner predložil je od 20.000 državnih uradnikov podpisano peticijo za zboljšanje plač. Posl. Grossmann in tovariši interpelujejo vlado zaradi odpusta posl. Špinčiča, iz državne službe, istotako poslanec Eim in tovariši, ki trdijo, da se je s to politično persekucijo prekršil državni zakon. Posl. dr. Menger in tovariši interpelujejo vlado zaradi goljufivega ravnanja potujočih agentov, kateri oškodujejo kmetski stan. Posl. dr. Massařyk in tovariši interpelujejo vlado zaradi izdane prepovedi slaviti Komenskega tristoletnico v ljudskih šolah, istotako posl. Začek. — Zasedanje trpelo bode gotovo do julija mesec, kajti vladni predlogi o dunajskih prometnih napravah in o preosnovi naše denarne vrednote bota pouzročila dolge razprave.

Češkonemška sprava. — Deželni zbor češki letos v plenumu ni rešil nobene spravne predloge. To pa ni motilo vlade, da bi ne bila začela razdelitve okrajev po narodnostih. Pravosodni minister je zaukazal, da se osnuje novo okrajno sodišče v Teplici na Češkem. To pa še ni vse, minister Kuenburg je baje celo izrekel se v levičarskem klubu, da bode vlada do druzega deželnozborskega zasedanja že dovršila vsa dela za razdelitev okrajev in bode vse načrte predložila deželnemu zboru. Ko bi deželni zbor ne hotel pritrditi jim, bode pa vlada razdelitev upravnim potom izvršila. Vse češke stranke se jezé zaradi ministerske naredbe. Staročeška zastopnika sta izstopila iz komisije za razdelitev okrajev pri nadsodišči v Pragi. Če Rieger ne bode naznanil dveh drugih Staročehov, da vstopita v to komisijo, bode pa komisija baje dela brez čeških zastopnikov nadaljevala. Kako bode potem razdelila okraje, si lahko mislimo. Iz povedanega je pač dovolj jasno, da so se Mladočehi vse prezgodaj bahali s svojimi vspehi, da so spravo preprečili. Vse kaže, da se bode stvar nadaljevala brez njih in pa proti njim. S svojim rovanjem proti spravi so dosegli, da se deželnozborski volilni red Čehom ugodno ne premeni in da vladi tudi v bodoče ne bode težko dobiti nemške večine v deželnem zboru, ko bi je za svoje namene potrebovala. Strašenja Mladočehov s predlogom, da naj se pravosodnji minister toži zaradi rušenja ustave, se pa pač nikdo ne boji, ko vendar vsakdo ve, da je za tak sklep treba dvetretjinske večine. Ravno tako se vlada ne bode bala strašenja, da češki deželni zbor ne bode privolil premembe volilnih in upravnih okrajev, da bodo torej nastale potem zmešnjave v deželi, ker se volilni in pa sodniški okraji ne bodo vjemali. Po zakonu z dne 7. julija 1876 št. 72. dež. zak. se more taka sprememba volilnih okrajev skleniti z navadno večino. Taka večina bode pa vlada že dobila brez Mladočehov. Mladočehi že sami čutijo, da njih politika ne bode imela vspeha, zato je pa dr. Gregr na nekem shodu volilcem nekako dajal razumeti, da naj se poprimejo politike, kakeršne so se držali Italijani, ki niso hoteli kaditi avstrijskega tobaka in kupovati druzih tacih stvarij. Omenjal je tudi, v kake zadrege bi spravili vlado, ko bi nikdo ne hotel prevzeti izvolitve v občinske zastope. Kdor pozna razmere na Češkem, vsakdo ve, da take stvari niso izvedljive. Mej Beneško in pa Češko je pač velik razloček. Lahi so bili jedini, Čehi so pa razcepljeni v več strank, na Češkem biva mnogo Nemcev, ki bi šli na roke vladi, na Beneškem pa nemškega prebivalstva ni. Ko bi bil dr. Gregr le malo resen politik, bi tacih stvarij ne priporočal. Pa njemu je seveda le za to, da si krivdo odvali od sebe na narod. Ko se bode

ona mladočeška politika izjalovila, se bode namreč izgovarjal na narod, ki se ni ravnal po njegovih nasvetih.

Bukovina. — Deželni glavar bode baje Rumun Lupul. Sedanji deželni predsednik Pace bode prestavljen, ker se je onemogočil v deželi. Na njegovo mesto pride Plappart, ki je sedaj visok uradnik v ministerstvu.

Sprememba denarne veljave baje še ni zagotovljena. Vlada močno deluje na to, da se zlata veljava vvede, ali mej državnozborskimi poslanci je pa mnogo pomislikov. Mladočehi, protisemitje in pa nemški nacijonalci so proti zlati veljavi. V Hohenwartovem klubu tudi večina baje ni posebno navdušena za zlato veljavo, da celo mej levičarji se najdejo možje, ki od zlate veljave nič dobrega ne pričakujejo.

Italija. — Ministerska kriza, ki je proti pričakovanju dolgo trajala, je srečno končana. Markiju Rudiniju posrečilo se je nasprotstva poravnati in stvar toliko urediti, da je odstopil le finančni minister Colombo, drugi ministri pa, da so ostali in obdržali dosedanje posle. Začasno prevzel je posel finančnega ministra državnega zaklada minister Luzzati. Da je kriza toliko časa trajala, kriva je okoliščina, ker se je pokazalo, da je finančno stanje države še slabeje, kakor se je mislilo prvotno. Primanjkljaj sklenilo se je pokriti z novimi davki in raznimi prihranki. Opustilo se bode namreč več uradov in vseučilišč. V Italiji je sedaj sedemnajst vseučilišč.

Francija. — Vkljub temu, da je pariška policija pozaprla že veliko število anarhistov in se je sploh že mislilo, da je nevarnost pred anarhisti že pri kraji, javlja se iz Pariza vest, ki jasno kaže, koliko moč imajo ondi še anarhisti in ki je Parižane zopet z opravičenim strahom navdala. Gostilno, v kateri so prijeli anarhista Ravachol-a pognali so anarhisti dne 25. t. m. v zrak. Lastniku gostilne, Veryu razdrobljeni sta obe nogi, morali so mu jih odrezati. Več drugih je težko ranjenih. Natakar, ki je izdal Ravachol-a je nepoškodovan, pač pa je ranjena njegova žena. Med eksplozijo je zaklical nekdo: Živela anarhija. Dotičnika so zaprli. Časniki zahtevajo reformo policije. Nekateri listi pravijo, da bi bilo umestno, da anarhiste sodi vojno sodišče. — Konečna porotna obravnava proti anarhistu Ravachol-u in tovarišem pričela se je dne 27. t. m. in je trajala dva dni. Ravachol je priznal, da je prouzročitelj atentata v St. Grmainu. ter je rekel, da je to zato storil, da je obrnil pozornost na slabo stanje anarhistov. Tudi anarhist Simon je obstal, da je bil soudeležen pri atentatu. Sodišče obsodilo je Ravachola in Simona na dosmrtno ječo, druge anarhiste pa oprostilo.

Srbija. — Srbske katolike, kateri spadajo pod djakovsko škofijo, hoče srbska vlada od te odločiti in napraviti z Rimom poseben konkordat. Ravno pred kratkim pritožili so se katoliški duhovniki srbski pri svojem škofu Strossmayru, da jim srbska oblastva prepovedujejo imeti sv. mašo in propoved v občinah, kjer ni posebnih katoliških cerkva.

Amerika. — Volitev novega predsednika zjedinjenih držav vršila bode se v pozni jeseni. Agitacije pričenjajo pa že sedaj. Demokratična stranka kandidira Cleveland-a, republičanska dosedanjega predsednika Harisona.

Obrtnija.

Kako se dado cinku lepe barve?

Za to je treba imeti kolikor je moč, čist cinek, v katerem zlasti ni svinca primešanega. Poleg tega se pa cinkaste pločevine (plehi) in žice (drati) morajo lepo svetiti. Da se pa to doseže, naj se cinek, predno se rabi, močno izdrgne s kremenčevim peskom, malo namočenim s solno kislino, potem naj se pomoči v vodo in nazadnje pa s pivnim papirjem lepo obriše. Tako pripravljenim cinkovim pločevinam ali žicam dá se lahko različna lepo-svetla spreminjasta barva s tem, da se pomoči v edno in isto tekočino in več ali manj časa drži v njej. Najpripravnejša tekočina za to je alkolična raztopljina vinokislega bakrenega kisa, ki se tako pripravi: Na tri dele suhega vinokislega bakrenega kisa se vlije raztopljivo iz 3 delov suhega živega natrona (Aetznatron) v 48 delov destilovane vode. Če se v tako tekočino vtakne cinkova pločevina, dobi ravno v dveh minutah vijoličasto barvo, v treh pa lepo temnovišnjevo. Če se drži pločevina v taki vodi $4^1/_2$ minute, postane zelena, v $6^1/_2$ minutah je zlatorumena in v $8^1/_2$ minutah pa živorudeča. Če je tekočina gorkejša ali hladnejša, se pa barve hitreje ali počasneje preminjajo. Čudno je, da se barve preminjajo baš v isti vrsti, kakor so v prismatičnem spektrumu ali mavrici. Če se pločevina pusti dalje v raztopljini, zgine rudeča barva in se zopet vvrste omenjene barve z začetka ali niso več tako žive. Če se pa več dni pusti cinek v taki raztopljini, se pa prevleče s bakrenim kiscem, ki pa nima lepe barve. Če cinek hitro potegnemo iz tekočine, ko dobi edno ali drugo omenjenih barv, in ga dobro izmijemo z vodo in dobro osušimo, dobimo na njem zares kaj lepe barve.

Obrtnijske raznoterosti.

Kako počrniti rumeno med (mesing). Srebro ali pa baker raztopimo v toliko solitarne kisline, da ostane kislina v obilici. To raztopino razredčimo z dežnico, potem pa ž njo namažemo med. Posušimo jo nad ognjem. Ko je lepo črna postala, jo zdrgnemo še gorko s suhim usnjem ali s krtačo, ali pa s pivnim papirjem, ki je z voskom napojen.

Mrzlo posrebrnenje kovinskih izdelkov. Malim kovinskim izdelkom moremo na prav priprost način dati srebrno površino, ki je pa seveda manj trajna nego pri galvanskem ali pa ognjenem posrebernjenji. V ta namen je znanih več receptov. — a) Raztopi nekaj srebra v solitarni kislini, potem pa položi v raztopljino nekoliko svetlega bakrenega pleha. Takoj se ti bode srebro sesedlo na dno kot jako fin prah. Ta prah dobro zmij z vodo, potem ga pa posuši. Ako hočeš kaj posreberniti, zmešaj v skledici ali pa na kamnu 1 del opisanega srebrnega prahu z 2 deloma vinskega kamna in 2 deloma kuhinjske soli, konečno pa še par kapljic vode pricikni, da nastane precej čista kaša. Okrog prsta se ovije košček finega in gostega platna, potem se pomoči prst v narejeno zmes, ter drgne ž njo bakrena ali pa medena ploskev, katero želimo posrebrniti. Ko se nam zdi dovolj posrebrnena, zmijemo predmet z vodo, obrišemo in konečno na gorkem posušimo. — b) Zmešaj 3 dele klorovega srebra, 6 delov potošlja ali pepelike, 2 dela krede in 3 dele kuhinjske soli v fin prah; vanj pomoči zmočen zamašek od probkovine ter ž njim zdrgni dotični predmet. Konečno ga obriši in posuši.

Tu omenimo tudi tako zvano ponarejeno posrebrnenje, pri katerem ne rabimo nič srebra, a vkljub temu dobé kovine, posebno baker in med, srebrno lice. V ta namen stôpi 1 del čistega cina in 1 del bismuta skupaj, prilij jima 1 del živega srebra in vlij vse skupaj na kamenito pločo. Ko se shladi, razbij vso raztopino, ter jo presejaj skozi najfineje sito, konečno pa temu prahu primešaj še $1^1/_2$ dela

*

in skozi isto sito presajane krede. Ta prah se drgne z platneno cunjo po ploskvi, katero hočemo posrebrniti.

Lim za jermena. Gonilna jermena zvežemo v različne načine; oba konca združimo z nitjo, z žeblji, ali z drugimi vezmi, ki omogočijo trajno zvezo jermena. V novejšem času so jeli jermenova konca tudi limati, ker je zelo priporočila vredno. 100 delov navadnega lima se moči v vodi 10 ur; potem se ostala voda odlije, lim pa nad ne prehudim ognjem raztopi (ne kuha!). Pridene se mu 2 dela glicerina in 3 dele rudečega, kromovo kislega kalija. Konečno se vsa zmes še jedenkrat raztopi in gorka porabi. Jermenova konca treba poprej s pilo nekoliko razpraskati, potem pa se namažeta z opisanim limom in vprežeta med vijake. Lim je suh v 20—24 urah.

Gasilna voda. Za hitro pogašenje nastalega ognja v delarnicah priporočajo razne „gasilne vode“, ki dosežejo svoj namen na boljši ali slabši način. Tako vodo si lahko vsak mojster sam pripravi, ako zmeša 60 delov soli, 30 delov galuna in 10 delov sode, ter vse to raztopi v primerni množini vode. Če imamo v delarnici pripravljen jeden sodček te gasilne vode, smo varni pred vsakim ravnokar nastalim ognjem. Omenjene soli napravijo čez goreči predmet neraztopno in nezgorljivo skorjo in branijo ognja, da se ne širi dalje.

Kmetijstvo.

Kako ohraniti jajca, da se ne spridijo?

Velikega pomena za vsako gospodinjo so jajca. S tem, kar skupi za jajca, poravnava male potrebščine za kuhinjo in pa obleko. Jajca so pa tudi velike važnosti za meščana. Njemu ne more biti vse jedno, ali dobi zdrava jajca, ali pa spridena. Za gospodinje je velika nadloga, da se jajca hitro spridijo zlasti ob vročem poletji. Kokoši navadno neso po leti. Ta jajca pa mora gospodinja hitro prodati, da se ne spridijo. Ker pa pride veliko jajec po letu na prodaj, so pa jako ceni. Koliko bi imela dobička gospodinja, ko bi mogla jajca spraviti do srede zime.

Poskušalo se je z raznimi sredstvi ohraniti jajca. Tako so se devala v steljo, rezanico, žaganje, oves ali pepel, da zrak ne pride tako lahko do njih. Vsa ta sredstva pa le nekoliko pomagajo, ker dostopa zraku popolnoma ne zadržujejo. Na ta način se dajo le večjemu za zimo ohraniti jajca, kar jih naneso kokoši jeseni, po Malem Šmarnu, ko že hladneje postaja.

Priporočalo se je tudi že, da bi se jajca namazala z oljem ali tolščo. To sredstvo se pa ni obneslo, ker olje in tolšča samo postaneta žaltova, in potem le še pospešujeta sprijenje jajec. Z voskom bi bilo pač dobro jajca prevleči, ali to je predrago.

Omeniti še moramo, da se jajca manj spridijo, če se pri shranjevanju postavljajo na široki konec, nego na ozki, tako da je zrak v jajci na ozkem koncu in je z manjšo površino s tekočino v dotiki.

Priporočalo se je tudi, da se jajca denejo malo v gorko vodo, da se strdi beljak in se tako naredi kožica, ki varuje jajce spridenja. Skušnje so pa pokazale, da se ta kožica ne naredi na zgornji strani jajca, kamor stopi rumenjak, ki se najrajši spridi. To sredstvo torej ne pomaga.

Angleški kmetijski list pa sedaj priporoča: Raztopi kilo soli v 5 kilo vode. To kuhaj pet minut, potem pa prideni nekaj apna. Ko se ta tekočina ohladi, deni vanje jajca. Ohranile se bodo sveže in okusne celih šest mesecev. Želeti je, da bi se to tudi pri nas poskusilo.

Tudi je dobro jajca pomoči v vodo, v kateri se je delo sveže žganega mavca.

V začetku tega stoletja je že francoski kemik Parmentier opazil, da se oplojena jajca manj časa ohranijo nego druga. Zaradi tega naj gospodinje odpravijo peteline od kokoši, predno začno spravljati jajca za zimo.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

251.

8. Svojstva kaučukova; prvo izdelavanje njegovo. Vulkanizovanje kaučuka. Kaučuk v obrtu.

Kaučuk, kakoršen na trg prihaja, razne je boje, ker mu je priprava različna. Kaučuk ima poseben duh, ki se ne dá točno popisati. Najglavnejše svojstvo kaučuka je elastičnost. Čim je toplina večja, tem manja je elastičnost kaučukova. V toplini 120° C. se raztopi kaučuk, in kedar se ohladi, nič več ni elastičen. V mrazu postane kaučuk trd in se ne dá raztezati, ako se pa ogreje, z novega je elastičen. Ako kaučuk raztegnemo in potem zelo ohladimo, ostane tako raztegnjen tudi pri navadnej toplini, in ako ga na to ogrejemo, zopet je elastičen. Na ta način napravljajo od kratkega debelega kaučukovega konca dolge in tanke niti. Ako kaučuk dalje časa na zraku stoji, otrdne mu zunanje površje. Kaučuk se ne topi ne v hladnej ne v gorkej vodi. V alkoholu se nekoliko napne. V terpentinovem olji, žveplenem ogljenci, eteru in benzinu se kaučuk najpreje zelo napne, a potem se razide v najfinejše čestice, kakor da se je raztopil. Mnogo laglje topi kaučuk olje kaučukovo, katero se z destilacijo iz kaučuka dobiva, a najhitreje se raztopi v žvepljenem ogljenci. Ako s tako raztopino namažemo kakov predmet, brzo nam izhlapi žvepleni ogljenec, a na predmet se vsede tanka prevlaka kaučukova. Na ta način izdelavajo dandanes mnoge predmete od kaučuka.

Kaučuk prihaja na trg takov, da ga ne morejo koj upotrebljati. Kosovi so nepravilni in tudi nesnažni. Zato je treba najpreje, da se kaučuk prečisti in v primerne kosove vobliči. Kaučuk se dá kot testo gnjesti, in zato se mu more dati poljubna oblika. V posebnih strojih kaučuk drobno razrežejo, pri tem delu neprestano teče voda, da vso nesnago odnese. Zrezani kaučuk se v posebnih napravah zgnjete in v večje kosove stlači. Za velike kosove imajo železne kalupe, v katerih razrezani kaučuk gnjetó. Velike kosove potem z navlaženimi noži

v ploče razrežejo; ako hočejo dobiti dolgih, tankih ploč, delajo drugače.

Čist kaučuk ima ob svojih dobrih svojstvih tudi slabe, in radi teh bi se mu poraba ne mogla posebno razširiti. V mrazu otrdne, a v toplini se omeči, mnoge stvari ga izjedajo in topé, vse to pa izostane, ako se kaučuk vulkanizuje. Takov kaučuk prenaša toplino 100° in mraz 20°, a ne zgubi elastičnosti svoje, druge tvari pa, ki so ga preje topile in izjedale, ne morejo mu do živega.

Obrt s čistim in vulkanizovanim kaučukom je dandanes jako raznovrsten. Od kaučuka napravljajo cevi, in razne igrače. Črevlje od kaučuka smo dobivali popreje samo iz Amerike, bili so vrlo trpežni, ali zelo dragi in grdi. Pozneje so začeli v Evropi izdelavati črevlje od čistega kaučuka, ali niso bili za rabo. Črevlje od vulkanizovanega kaučuka je začel izdelavati Goodyears, in danes jih delajo v vsakej tvornici, katera kaučuk izdelava. V nekaterih tvornicah jih izdelajo po 3.000 parov na dan. V novejšem času so začeli izdelavati gobe od kaučuka, katere so ravno tako luknjaste kakor navadne gobe. Trpežne so te gobe, ali ker neprijetno dišé, zato jih ne trpé po hišah. Rajše pa rabijo take gobe za pranje konj, ker ne poškodujejo dlake, vsako nesnago lahko izperó in dlako sijajno ugladé. Od kaučuka napravljajo tudi ščetke, s katerimi se rokavice čistijo. Kaučuk se veliko upotreblja za pripravljanje nepremočne tkanine in obleke. V ta namen jemljó platno, pa je namažejo z raztopljenim kaučukom, kateremu je primešano žveplo, ali pa napravijo tenko polo kaučuka, v katero je žveplo ugnjeteno, in to polo s toplimi valjarji pritisnejo na tkanino. Drugej jemljó po dva kosa tkanine, a v sredo razgrnejo polo od kaučuka, in to mej toplimi valjarji stisnejo. Vse te tkanine gredó potem v peč, da se popolnoma vulkanizujejo. Na ta način prirejajo ogrinjala za dež, prevlake za potne torbe in razno sedlarsko robo. Vse te predmete često prevlečejo z lakom in potem razno pobarvajo.

Vrlo važna je poraba kaučuka tudi pri prirejanju ebonita ali trdega gumija. Ako se kaučuku primeša 50 odstotkov žvepla, toraj dosta več, kakor se jemlje za vulkanizovanje, pa se ta zmes dobro premeša in prepognjete, a potem greje dalje in v večej toplini, nego se greje vulkanizovan kaučuk, dobi se trd in črn kaučuk, od katerega napravljajo stotino raznih stvarij, katere navadno izdelavajo od roga ali lesa. Radi boje in trdine primešavajo kaučuku razen žvepla tudi še raznih drugih stvarij. Trdi gumi ali ebonit največ upotrebljajo za glavnike, palice, gumbe, ravnala in stotino drugih predmetov. S kaučukom umejo ponarejati navadno kost, tudi slonovo. V ta namen raztopé kaučuk, potem ga obelijo in zmešajo z apnom ali belo prstjo, in od te zmesi stiskajo najtrje predmete, kateri se izrežejo in izgladijo. Napravljajo držala palicam in dežnikom, stranice nožem, tipkala glasovirom in krogle biljardom.

Bilo bi težko našteti vse one predmete, kateri se dandanes od kaučuka napravljajo, ker nima obrta, kateri se ne bi k kaučuku zatekal. Računajo, da se je 1862. l. podelalo na celem svetu 80.000 centov kaučuka, a 1873. l. pa že 150.000 centov, in te številke nam najjasneje pričajo, kako se je poraba kaučuka razširila.

Novice.

Dopisi.

Od gorenjske strani, 23. aprila. (Raznoterosti.) Včasih je že kedo besedoval čez to, ako se v časnike piše o nenavadnih vremenih; — pa mislimo, da to spada ravno tako med zgodovinske stvari, kakor kaki drugi nenavadni prigodek. Spregovorimo toraj o tem tudi mi danes kaj malega. V II. polovici posta smo imeli nekaj dnij res tako solnčnih, izvanredno toplih, djal bi: rajskih, da je marsikdo želel, naj bi bilo enako tudi zlasti zadnje dneve Velikega tedna in o Veliki noči, ker imenovane dni in visoke praznike tudi lepo vreme na moč stori vzvišene. Pa, žali! ravno nasprotno bilo je, kar je tudi zrakomer že nekoliko dni naprej prerokoval. Veliki Četrtek imeli smo dež. Ljudje pravijo, da je enako vreme tudi rado na praznik Sv. Rešnj. Telesa. Veliki Petek je zopet deževalo; neki pregovor pa pravi, da ima dež potem čez leto, če tudi obilno pohaja, vender le malo teka. Še slabše vreme smo imeli Veliko Soboto, Nedeljo in Ponedeljek, ker se je med dež ponujal in silil več ali manj tudi sneg. Komaj se je človeku zljubilo hoditi izpod strehe. V torek (19. t. m.) jel pa je bučati silni piš, ki se je v naslednji noči, zlasti pa v sredo (20. t. m.) spremenil v tako siloviti vihar, kakoršnega se (razun predlanskim) v naših krajih ne spominjamo. Ljudje so se morali kar z vso močjo postavljati v bran, da jih ni metal piš okoli. Res moramo biti Bogu hvaležni, da škode pri strehah in stavbah niso še silnejši, kakor so; za to so tim večje v gozdnih delih gg. Jan. in Leop. Globočnik-a, pa Mih. Taler-ja med Železniki in Jesenovcom. Smreke je kar z koreninami ruvalo, vse leži križem in se škoda ne da še preceniti, dokler se drvarji pospravljanja podertíne ne polotijo. Največ škode bo imel g. Jan. Globočnik; pravijo da je smrek poruvanih in prekucnjenih za 2—3 tisoč žagovcev (hlodov). Pa tudi druga dva imenovana gospoda bosta trpela občutno škodo, ker je bilo mnogo lesa v najboljši rasti. Ker je izruvane in prekucnjene korenine v toliki množini težavno zopet nazaj k tlam vravnati, se je bati, ker so poškodovani deli največ v stermini, da bi nalivi ne odprali persti s časom popolnoma, ter napravili golih derč in pleš. Da ta bojazen ni neopravičena, kaže ime bližnjega gozda, ki se zove „Plešenice.“

J. L.

Deželni zbor kranjski.

Štirinajsta seja. (Nadaljevanje.)

10.) Posl. Papež poroča v imenu upravnega odseka o načrtu zakona glede zgradbe hudournika Pišence pri Kranjskigori. Poročevalec poudarja škodo, kojo napravlja ta hudournik in v imenu upravnega odseka nasvetuje nastopni načrt zakona:

Zakon

z dné . . . . ., veljaven za vojvodino Kranjsko, o zagradbi hudournika Pišence pri Kranjskigori.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem takó:

§ 1. Zagradba hudournika Pišence pri Kranjskigori se spoznava za podjetje, katero je izvršiti iz deželnih pripomočkov,

s tem pogojem, da primore državni izboljševalni zaklad v zmislu državnega zakona z dnè 30. junija 1884. l., drž. zak. št. 116. s petdesetimi odstotki na 18.000 gld proračunjene potrebščine, torej z doneskom 9.000 gld. in da se udeleženci pri tem udeleže z doneskom dvajsetih odstotkov, tedaj s 3.600 gld.

§ 2. Natančneje določiti, kako je izvršiti podjetje, kedaj pričeti ter nadaljevati in kako voditi gradbo, kako je nakazovati v izplačilo doneske državnega izboljševalnega zaklada in dežele, in kako sme vplivati vlada na napredovanje podjetja, pridržano je posebnemu dogovoru med vlado in deželnim odborom.

§ 3. Ako bi troški gradbenih del ne dosegli zneska proračunjenega na 18.000 gld., omejiti je primerno temu, kar se prihrani, jednakomerno doneske državnega izboljševalnega zaklada, dežele kakor tudi udeležencev; ako bi pa elementarne nezgode mej gradnjo prouzročile več dela, pokriti bode troške tega dela po v § 1. tega zakona navedenem razmerji donesków državnega izboljševalnega zaklada, dežele in udeležencev.

§ 4. V ta namen, da se pripravi donesek, ki pride na udeležence, in da se morejo vzdrževati vse zagradbene stavbe, osnovati je upravnim potom vodno zadrugo posestnikom tistih naprav, ki se po tej stavbi obvarujejo, ter je uravnati prispevno dolžnost zadružnikov po namenu deželnega zakona z dné 15. maja 1872. l., dež. zak. št. 16.

§ 5. Mojemu poljedelskemu ministru je naročeno, izvršiti ta zakon.

Posl. Hribar graja okrajno glavarstvo v Radovljici. da premalo stori za vodne zadruge, ki so to-li potrebne, Deželni predsednik baron Winkler zagovarja okrajno glavarstvo in posl. Luckmann dostavlja, da je bila občina kriva, da se je stvar zakasnela. Načrt zakona se vzprejme. 11.) Posl. Lichtenberg o načrtu zakona glede naprave nove okrajne ceste mej Sodražico in Hribom, ter o opustitvi obstoječe, iz Retij čez Mali Log in Goro držeče, pri Žigmaricah z ribniško-bloško deželno cesto se stikajoče okrajne ceste. Poročevalec v imenu večine upravnega odseka predlaga, da naj se stvar odloži do prihodnjega zasedanja. Posl. dr. Tavčar. se oglasi z predlogom manjšine upravnega odseka, zagovarja zgradbo ceste in predlaga: Poročilo deželnega odbora odbora se vzame v vednost ter se 1.) gradba nove okrajne ceste Hrib-Sodražica odobri po predloženih popolnjenih načrtih; 2.) iz deželnega zaklada dovoli se cestnemu okraju za to zgradbo podporo 15.000 gld.; 3.) o predloženem načrtu zakona naj se preide v podrobno razpravo; 4.) deželnemu odboru pa se naroča, da zakona ne predloži prej v Najvišjo sankcijo, dokler mu ne bode cestni odbor zanesljivo izkazal, da mu je mogoče ostalo potrebščino pokriti.

Posl. Luckmann je za predlog odsekove večine; istotako posl. Kavčič. Posl. Murnik podpira predlog manjšine, ker je preverjen, da je cesta potrebna. Posl Klun pravi, da bi se morala železnica graditi tako, da bi bila za vse kraje kolikor mogoče ugodna prometu. Posl. Pakiž zagovarja predlog manjšine. Posl. Višnikar govori o potrebi zgradbe ceste. Posl. Šuklje zavrača posl. Kluna glede zgradbe železnice. Posl. dr. Tavčar predlaga za slučaj, če bi se predlog večine vzprejel nastopno resolucijo: Deželnemu odboru se naroča, da dá nemudoma napraviti podrobne načrte o gradbi cesto Vinice-Ribnica (čez Jurjevice) in da jih potem predloži v prihodnjem zasedanji s primernimi eventuelnimi nasveti.“

Ko še poročevalec baron Lichtenberg zagovarja predlog večine, glasuje se na predlog posl. Pakiža po imenih in se vzprejme predlog manjšine s 17 glasovi proti 16. Posl. dr. Tavčar nastopi kot poročevalec in predlaga nastopni načrt zakona:

Zakon

z dné . . . . ., veljaven za vojvodino Kranjsko, o napravi nove okrajne ceste med Sodražico in Hribom ter o opustitvi obstoječe, iz Retij čez Mali Log in Goro držeče, pri Žigmaricah z ribniško-bloško deželno cesto se stikajoče okrajne ceste.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem na podstavi § 22. deželnega zakona z dne 22. julija 1889. l., dežel. zakon štev. 17. tako:

§ 1. V cestnem skladovnem okraji ribniškem napraviti je progo, ki se od ribniško-bloške deželne ceste pri Sodražici odcepi in drži mimo Gore na Hrib, kjer se stika z okrajno, v zakonu o vvrstitvi cest cest z dne 2. aprila 1866. l. dež. št. 6. pod št. 65 b) aa) nevedeno od Čubranke čez Travo, Loški Potok in Studenec držečo cesto, kot novo okrajno cesto.

§ 2. V zakonu o uvrstitvi cest z dne 2. aprila 1866. l., dežel. zakon št. 6, pod št. 65 b) aa) omenjena okrajna cesta, ki drži iz Retij čez Mali Log in Goro do ribniško-bloške dež. ceste, s katero se stika pri Žigmaricah, opusti se kot okrajna cesta, kedar se v prejšnjem paragrafu pod b) navedena proga dodela ter izroči javnemu prometu.

§ 3. Mojemu ministru za notranje stvari se naroči zvršiti ta zakon.

Načrt zakona se odobri in predlogi manjšine upravnega odseka se vzprejmo in nato seja preneha in nadaljuje ob 5. uri popoludne. 12.) Posl. Kersnik poroča v imenu upravnega odseka o zdravstveni službi v občinah. Poročevalec na podlagi poročila deželnega odbora, v katerem predlaga premembo dveh paragrafov zdravstvenega zakona z dne 24 aprila 1888, dež. zak. št. 12, pretresava in pojasnuje to vprašanje, na to pa v imenu upravnega odseka glede pavšaliranja troškov za zdravljenje ubožcev nasvetuje: Deželnemu odboru se naroča glede pavšalnih troškov za zdravljenje ubožcev potrebno poizvedovati, ob svojem času o tem poročati ter nasvete staviti. Posl. baron Schwegel se strinja z nameravano premembo, predlaga pa k 4. odstavku § 13. zdravstvenega zakona z dne 24. aprila 1888 naslednji dostavek: „Člani in namestniki zastopov zdravstvenih okrožij ne smejo biti okrožni zdravniki, in tako tudi ne lekarniki dotičnega okoliša.“ Dalje predlaga naslednjo resolucijo: „Deželnemu odboru se naroča, da se z visoko vlado sporazumi o premembi službene instrukcije z dne 16. marca 1889 v tem smislu, da je določba o zdravljenji ubožcev premeni tako, da okrožni zdravnik zdravi ubožce skozi 3 leta, dotične pristojbine pa zaračuni na podlagi pristojbine 9 kr. za vsak kilometer sporazumno z načelnikom zdravstvenega okrožja in načelnikom dotične občine. Po treh letih pa naj na podlagi natančnih zapiskov deželni odbor uredi odškodnino za zdravljenje ubožcev sporazumno z vis. vlado.“

Deželni predsednik baron Winkler pravi, da v poročilu deželnega odbora omenjene določbe glede zdravljenja ubožcev niso tako poniževalne, sicer pa ni proti predlogu. Glede pristojbin okrožnih zdravnikov obljubuje, da bo stvar preiskal in morebitne nedostatke odpravil. Posl dr. Vošnjak pravi, da zdravnikov primanjkuje, upa pa na potrebni naraščaj. Glede ubogih občine ne store svojih dolžnostij. Posl. Pfeifer se strinja s predlogom posl. Schwegla, opisuje zdravstvene razmere v krškem okraji in stavi naslednjo resolucijo: „Deželnemu odboru se naroča, da stopi s c. kr. deželno vlado v dogovor zaradi delitve zdravstvenega okrožja Krško v dve okrožji s sedežema okrožnih zdravnikov na Krškem in na Raki.“ Na to pričela se je nadrobna razprava o načrtu zakona, ki se glasi:

Zakon

z dné . . . . . ., veljaven za vojvodino Kranjsko, brez deželnega stolnega mesta Ljubljane, s katerim se prenarejata

§§ 3. in 13. deželnega zakona z dne 24. aprila 1888. leta, dež. zak. št. 12, zadevajočega

uravnavo zdravstvene službe v občinah.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

Člen I. §§ 3. in 13. zakona z dne 24. aprila 1888. leta, dež zakon št. 12, sta v svoji zdanji besedi razveljavljena in se odslej glasita tako:

§ 3. Kadar občina (zdravstvena občina) oskrbuje sama zase vsa naložena ji opravila zdravstvene policije in zdravstva sploh (§ 1.), tedaj pristaja po določilih občinskega reda izvoljenemu občinskemu odboru, oziroma županu, zastopati to občino v tem oziru.

Kadar pa se združita dve ali kadar se združi več občin zaradi skupnega oskrbovanja določnih takšnih opravil v jedno zdravstveno okrožje (§ 1., odstavek 2.), tedaj zastopa to okrožje zbor, ki ga izvolijo člani dotičnih županstev izmej tistih občanov, ki imajo pravico biti izvoljeni v zastop jedne omenjenih občin; ta zbor šteje v zdravstvenih okrožjih z menj nego 150 000 stanovniki 7 članov in 2 namestnika, v zdravstvenih okrožjih s 15.000 ali več stanovniki pa 9 članov in 3 namestnike.

Ta zbor izvoli izmej sebe kot predsednika in voditelja opravil svojega načelnika in za slučaj, da je ta zadržan, načelnikovega namestnika.

Volitev zastopa zdravstvenega okrožja, kakor tudi načelnika in njegovega namestnika se izvrši v zmiselni uporabi določil, ki veljajo za volitev županstvenih članov.

Volitev velja za tri leta. Pred pretekom tretjega leta je pravočasno razpisati novo volitev. Poprej izvoljeni pa ostanejo v službi, dokler se ne ustanovi novi zastop.

Tisti, ki izstopijo, smejo, ako ni zakonitega zadržka, biti iz nova izvoljeni.

O morebitnih, v zapadnem roku osmih dnij po izvršeni volitvi pri dotičnem političnem okrajnem oblastvu vloženih, volilno pravico posameznih oseb ali volilno postopanje zadevajočih ugovorih razsodi politično deželno oblastvo, zaslišavši poprej deželni odbor.

§ 13. Služba okrožnega zdravnika je javna služba.

Okrožni zdravniki so v prvi vrsti postavljeni za to, da po njih oskrbujejo občine po zakonu (§§ 3. in 4. zakona z dne 30. aprila 1870. drž. zak. št. 68) jim odkazane dolžnosti javne zdravstvene službe.

Postavljeni so in dolžni v zmislu svojega službenega navodila zdraviti ubožce tam, kjer za to ni preskrbljeno posebej. Stroške združene z zdravljenjem ubožcev, kakor tudi stroške za predpisana dotična zdravila plačujejo zdravstvene občine, oziroma zdravstvena okrožja.

Okrožni zdravniki so v zborih zastopov zdravstvenih občin, oziroma zdravstvenih okrožij, poročevalci o zdravstvenih strokovnih stvareh ter morajo njim, kakor tudi političnemu okrajnemu oblastvu, kateremu so v službenem oziru podložni, po določilih navedenega zakona z dne 30. aprila 1870., poročati o zdravstvenih dogodkih in zdravstvenem stanji svojega službenega okoliša.

Službene dolžnosti okrožnih zdravnikov določuje natančneje službeno navodilo, katero, zaslišavši mnenje deželnega zdravstvenega sveta, izda deželni odbor dogovorno s političnim dež. oblastvom.

Člen II. Ta zakon stopi v veljavnost z dnem, ko se razglasi.

Člen III. Mojemu ministru za notranje stvari je naročeno, zvršiti ta zakon.

Po kratki debati, katere so se vdeležili, poročevalec, dež. predsednik baron Winkler in poslanec dr. Vošnjak, vsprejel se je načrt zakona in tudi dostavek k § 13. posl. barona Schwegla. Glede daljavnih pristojbin posl. dr. vitez Bleiweis mesto 9 kr. za kilometer predlaga 12 kr. za vsak kilometer vožnje. Ko govorita še posl baron Schwegel in Kersnik se predlog dr. viteza Bleiweisa odkloni, vsprejmo pa resoluciji posl. Pfeiferja in Schwegla ter predlog upravnega odseka. 13.) Isti poslanec o prošnji županstev v Kropi in Kamnigorici za premeščenje sedeža okrožnega zdravnika v Kropo. Prošnja izroči se deželnemu odboru z priporočilom v rešitev. 14.) Posl. Žitnik poroča v imenu odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora v § 8.: Šolstvo. Posl. Hribar v daljšem govoru ostro graja naučno upravo, ker ne dovoli koroškim in tržaškim Slovencem slovenskih šol ter predbaciva vladi, da goji in se poteguje za nemščino tudi še v šolah na Kranjskem, ter da jemlje pod svoje okrilje nemški „schulverein“. Dež. glavar Detela hoče predgovorniku ugovarjati, toda posl. Hribar odgovarja rekoč, da ga sme dež. glavar le k redu poklicati. Dež. predsednik baron Winkler zagovarja učno upravo in pravi, da ona postopa zakonito. Posl. Luckmann brani nemški „Schulverein“ in pravi, da imajo Slovenci na Kranjskem vladi zahvaliti večino. Posl. Hribar mu ugovarja, ter pravi, da se imajo Slovenci zahvaliti za večino le svoji narodni zavednosti in še enkrat poudarja, da ima vlada nekak patronat nad nemškim „Schulvereinom“. Posl baron Schwegel brani postopanje naučnega ministra glede prepovedi slaviti Komenskega v šolah. Povdarja tudi potrebo nemških šol. Posl. Svetec zavrača barona Schwegla, ki je tudi sin slovenske matere in povdarja, da so Nemci oni, ki napadajo in da se Slovenci le branijo. Za vzgled naj bodo le razmere v Celji. Poročevalec Žitnik glede nižje gimnazije v Kranji nasvetuje v imenu odseka resolucijo, ki gre na to, da se naj ta gimnazija vender že enkrat zopet reaktivira. Resolucija se vsprejme. Poročilo deželnega odbora vzame se potem na znanje in vsprejme se mej drugim še resolucija, ki gre na to, da se naj pouk na ljudskih šolah uredi povsod na podlagi verskega izpovedanja in z izključno maternim učnim jezikom in da se naj v to svrho naše učiteljišče primerno organizuje.

— **Odlikovanje.** Presvitli cesar podelil je naučnemu ministru baronu Gautschu veliki križ Leopoldovega reda.

— **Odlikovanje.** Šolski sluga na c. kr. višji gimnaziji v Ljubljani g. Anton Franzl odklikovan je s srebrnim križcem za zasluge.

— **Občinske volitve v Ljubljani.** Pri dopolnilnih volitvah v mestni zbor ljubljanski, ki so se vršile ta teden in zaključile danes izvoljeni so vsi kandidatje „Slovenskega društva“ in sicer v III. razredu gg.: Anton Klein, solastnik tiskarne, France Štrukelj, posestnik in gostilničar, Jernej Žitnik, čevljarski mojster in posestnik; v II. razredu gg.; dr. Danilo Majaron, odvetniški kandidat, Andrej Senekovič, c. kr. gimnazijski ravnatelj, Ant. Svetek, c. kr. računski revident, Ivan Šubic, c. kr. obrtne strokovne šole ravnatelj; v I. razredu gg.: Ivan Knez, posestnik in trgovec, Ivan Murnik, ces. svetnik, deželni odbornik itd., Franc Ravnikar, deželni knjigovodja, Franc Terček, posestnik.

— **Za prave člane c. kr. deželnega zdravstvenega sveta za Kranjsko** imenovani so po ministerskem predsedniku na dobo treh let gg.: ces. svetnik in kaznilniški zdravnik dr. Adolf Eisl, c. kr. okrajni zdravnik dr. Jožef Kapler, c. kr. vladni svetnik dr. Alojzij Valenta pl. Marchthurn in primarij deželne bolnice dr. Jožef Dornig.

— **Radeckega slavnost.** Spomenik maršalu grofu Radeckemu, na trgu pred državnim vojnim ministerstvom na Dunaji, predočuje nam slavnega očeta vojakov na konji,

odkril se je z vso slovesnostjo v nedeljo opoludne. Pri slavnosti navzoč je bil presvetli cesar s člani cesarske hiše, na Dunaji bivajoči knezi, vojaški in civilni dostojanstveniki iz vse države, veteranci in na tisoče občinstva. Radeckega veterancev bilo je 1400, veteranov vseh skupaj pa nad 14.000. Po nagovoru nadvojvode Albrechta in odgovoru presvetlega cesarja, padla je zavesa, topovi so zagrmeli, nato pa je vojni vikar Belopotocky spomenik blagoslovil. Potem dal si je cesar predstaviti umetnike, ki so izdelavali spomenik in jim je izrazil svojo zadovoljnost, posebno pa prof. Zumbuschu. Po slavnosti ogledal si je cesar še veterance iz l. 1848 in 49, potem bilo je pa defilovanje vojakov in veterancev mimo cesarja in spomenika. — Povodom te slavnosti na Dunaji praznoval se je dan 24. aprila tudi v Ljubljani slovesno. Ob 10. uri položil je mestni župan Grasselli z deputacijo mestnega odbora na spomenik Radeckega pred Tivolskim gradom v imenu mestne občine lovorov venec s trakovoma in napisom. Ob 11. uri je brigadir polkovnik Fux v navzočnosti vsega častništva ljubljanske garnizije in civilnih dostojanstvenikov po primernem nagovoru položil v imenu vojaštva lovorov venec na spomenik. V Zvezdi je godba igrala Radeckega potnico in cesarsko himno, na tisočine zbrano občinstvo pa je klicalo gromovito „Slava“ in „Živio“. Veteranci, kar jih ni odšlo na Dunaj, vdeležili so se zjutraj ob 8. uri sv. maše pri sv. Jakobu, na to pa so tudi položili na spomenik venec s črno-rumenima trakovoma in napisom.

— **Poročil se je** pretečeni torek g. dr Andrej Ferjančič drž. pravdnika namestnik in državni poslanec, z gospodičino Julijo Lenarčičevo, sestro deželnega poslanca gosp. Josipa Lenarčiča na Vrhniki. Čestitamo!

— **Kranjske čebele.** Pruska vlada ustanovila je v Proskau čebelorejno šolo z 12 panji kranjskih čebel, katere so kakor znano najboljše. Zavod stane 2100 mark Predavanje pričelo se je dne 1. aprila in se ga zamorejo vdeležiti tudi učitelji.

— **Umrl je** pretečeno soboto nagloma c. kr. višji stavbinski svetnik in predstojnik tehniškega oddelka pri dež vladi v Ljubljani g. Franc V. Ziegler v 65 letu svoje starosti.

— **Mestna hranilnica ljubljanska.** Iz upravnega odbora te hranilnice izstopila sta gosp. kanonik Andrej Zamejic, ter urednik in deželni poslanec gosp. kapelan Žitnik. Ker sta bila edina zastopnika duhovščine pri tem prepotrebnem narodnem denarnem zavodu, je tem bolj obžalovati njihov izstop.

— **Razstava „vinarskega in sadjarskega društva“** bode, kakor običajno vsako leto, tudi letos v nedeljo dne 1. maja v Dornbergu na Goriškem.

— **Ustrelil se je** v Celovci pri vojakih dne 22. t. m. neki Maks Kuhler, ki je po poklicu c. kr. finančne straže nadpaznik. Samomorilec bil je star še-le 24 let in je baje sin nekega hišnega posestnika v Ljubljani.

— **Umrl je** v Gradci vladni svetnik dr. Herman Bidermann, dekan juridične fakultete na ondotnem vseučilišči.

— **Pri novih občinskih volitvah v Kranjski gori** izvoljen je bil občinskim predstojnikom gosp. Fr. Budinek iz Kranjske gore, občinskima svetovalcema pa gg. Mih. Razinger iz Podkorena in Jož. Jakelj iz Kranjske gore.

— **Neusmiljeni sin.** Na velikonočni pondeljek šel je Franc Jerovec, posestnikov sin iz Malega Korena pri Krškem s svojo materjo v Zamostec k službi božji. Mej potjo pomudila sta se še v domačem pri poti ležečem hramu. Ondi sta se močno sprla in v jezi je sin svojo mater tako s polenom udaril, da se je nezavestna zgrudila. Da bi jo rešil prevelikih muk, jo je še enkrat udaril in tako usmrtil, potem pa klet zaprl in se podal domov. Dne 20. t. m. pa je truplo sam prepeljal v neki gozd pri Raki in je ondi pokopal. Neusmiljeni sin, katerega so priprli dne 24. t. m. ne taji dejanja.

— **Mrtvega našel** je Fr. Verhovec v Spodnji Šiški dne 25. t. m. v šupi svojega 25letnega hlapca Jan. Kreka. Hlapec doma je bil iz Mlake pri Škofji Loki in ga je najbrže zadel mrtvoud vsled preobilnega žganjepitja.

— **Redka oporoka.** V Benetkah je umrl neki A. Lazovič, doma iz Gorice, star 48 let in neoženjen. Svoje premoženje v vrednosti do 600.000 gld. volil je v oporoki svoji gospodinji M. Venier, ki mu je gospodinjila uže petnajst let.

— **Nov list.** Na Trstu poleg Reke jel je izhajati ilustrovani strokovni list za ognjegasce „Vatrogasac“. List izhaja po edenkrat na mesec in stane do konca leta 1 gld. 95 kr.

— **Novim imejiteljem kranjsko-primorskega pešpolka št. 97** imenovan je fml. baron Waldstätten, doslej poveljnik trdnjave krakovske.

— **Hrvatska drama.** V zalogi knjigarne Dioničke tiskarne v Zagrebu izšla je drama „Grof Paližna“. Drama ima pet dejanj in jo je napisal pisatelj Štefan Miletič. Cena lični knjigi je 60 kr. Prijatelji hrvatskega slovstva se opozarjajo na ta nov slovanski proizvod.

— **Število železnic v Evropi.** Koncem l. 1890 bilo je v Evropi v prometu železnic, ki so merile 222.926 kilometrov. Koncem l 1889 bilo jih je pa le za 218.966 kilometrov. V teku ednega leta so se pomnožile torej za 3960 kilometrov.

— **Po nedolžnem obsojen.** V Gradcu bil je l. 1885 obsojen na smrt neki Evstahij Holzbauer. Smrtna kazen se ni izvršila, temveč je cesar Holzbauerja pomilostil v dosmrtno ječo. Še le sedaj, torej po preteku sedmih let se je izkazalo, da je obsojenec popolnoma nedolžen. Najvišje sodišče je zaukazalo nemudoma izpustiti iz zapora.

— **Grozno maščevanje.** Na Ogrskem ne voli si občina sama načelnika, temveč imenuje ga vlada in tako postavljen je bil načelnikom neke občine mož, ki je uboge občane prav pritiskal. V občini nastane lakota in načelnik dobil je v pomoč stradajočim živila, da jih razdeli. Ker pa načelnik vkljub veliki lakoti ni hotel razdeliti, zbrali so se stradajoči kmetovalci po noči pred njegovo hišo, ji vrata in okna zabili, potem jo pa zažgali. Le z velikim trudom rešil se je načelnik, imetje pa mu je vse zgorelo.

— **Draga pipa ali fajfa.** Perzijski šah ima pipo, ki je vsa z dragimi kamenji obložena in vredna do 1 milijon gld. Pipa ni last šahova, temveč last države.

— **Veliko poneverjenje.** V Frankobrodu na Nemškem poneveril je glavni blagajnik bančne tvrdke Rothschildovih sinov, Jager, okolu 1,700.000 mark ter pobegnil. Sicer velika škoda, ki pa prebogatih Rothschildov ne bode spravila iz ravnotežja.

— **Požar.** Velika panorama na Dunaji, kjer je bila velikanska podoba „Jeruzalem in trpljenje Kristusovo“ razstavljeno, je včeraj pogorela. Tudi podoba, ki je bila vredna 150.000 gld. je ogenj popolnoma uničil.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.